

4.4. Výdaje na nemocenské

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při ztrátě příjmu v případech krátkodobých sociálních událostí zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Ze systému nemocenského pojištění jsou poskytovány následující dávky:

- Nemocenské
- Peněžitá pomoc v mateřství
- Ošetřovné
- Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství
- Dávka otcovské poporodní péče (otcovská)
- Dlouhodobé ošetřovné

Výše dávek nemocenského pojištění závisí na dosahovaném výdělku, na redukčních hranicích pro redukci denního vyměřovacího základu, na redukci mezi jednotlivými redukčními hranicemi a na procentní sazbě pro jednotlivé dávky. Všechny dávky nemocenského pojištění vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). Dávky nemocenského pojištění se vyplácejí za kalendářní dny.

Nemocenské – je základní peněžitou dávkou systému nemocenského pojištění. Na nemocenské má nárok pojištěnec, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, a to od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti.

Výdaje na dávky nemocenského pojištění za leden až červen 2019 činily 19,8 mld. Kč, (tj. 54,7 % čerpání z částky státního rozpočtu na dávky nemocenského pojištění – 36 200,0 mil. Kč). **Meziroční zvýšení pololetních výdajů** objemově nejvýznamnější **dávky** systému – **nemocenského** (o 2,2 mld. Kč, tj. o 15,8 %) – souviselo zejména s nárůstem počtu proplacených dnů a s nárůstem výše průměrné denní dávky nemocenského. **Průměrná denní dávka nemocenského** činila 493 Kč.

K nejvýznamnějším změnám v úrovni výdajů na nemocenské došlo v roce 2009 v souvislosti s již zmiňovanou legislativní úpravou nemocenského pojištění. Novela zákona o nemocenském pojištění znatelně snížila výši dávek nemocenského pojištění a zejména stanovila, že po dobu prvních 14 dnů pracovní neschopnosti je zaměstnanec zabezpečen náhradou mzdy nebo platu, kterou mu poskytuje zaměstnavatel (s výjimkou prvních 3 pracovních dnů¹). Poskytování náhrady mzdy nebo platu zaměstnavatelem bylo přijetím úsporných opatření v letech 2011 až 2013 dočasně prodlouženo z prvních 14 na 21 dnů pracovní neschopnosti. V důsledku těchto legislativních změn došlo k rapidnímu poklesu nemocnosti, což rovněž mělo vliv na pokles výdajů na nemocenské.

V roce 2017 **bylo přijato několik významných legislativních opatření** v oblasti nemocenského pojištění, **s účinností od roku 2018**, mající vliv na jeho finanční bilanci. Jedná se o **zvýšení nemocenského od 31. kalendářního dne DPN** nebo karantény z 60 % na 66 % redukovaného denního vyměřovacího základu a **od 61. kalendářního dne DPN** nebo karantény na 72 % redukovaného denního vyměřovacího základu s účinností od 1. ledna 2018 a dále o rozšíření okruhu dávek poskytovaných z nemocenského pojištění o nové dávky – otcovská poporodní péče (dále jen „otcovská“) s účinností od 1. února 2018 a dlouhodobé ošetřovné s účinností od 1. června 2018.

¹ Výjimka 3 pracovních dnů, tj. karenční doba, platí jen pro 1. pol. 2019. Od 1. 7. 2019 byla zrušena.

Tab. 4.1: Výdaje na dávky nemocenského pojištění v 1. pol. 2008 – 1. pol. 2019

Druh dávky	Výdaje na dávky nemocenského pojištění v mld. Kč											
	1. pol. 2008	1. pol. 2009	1. pol. 2010	1. pol. 2011	1. pol. 2012	1. pol. 2013	1. pol. 2014	1. pol. 2015	1. pol. 2016	1. pol. 2017	1. pol. 2018	1. pol. 2019
Celkem	16,64	13,99	11,46	11,66	10,13	10,50	11,10	12,32	13,46	14,63	17,18	19,81
nemocenské	13,07	10,28	8,23	7,58	6,21	6,45	7,10	8,02	8,85	9,68	11,60	13,78
ošetřovné	0,48	0,44	0,22	0,39	0,41	0,50	0,46	0,63	0,71	0,84	0,99	1,02
peněžitá pomoc v mateřství	3,09	3,27	3,01	3,69	3,51	3,55	3,53	3,66	3,90	4,11	4,49	4,83
vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	0,002	0,003	0,001	0,003	0,003	0,003	0,004	0,004	0,005	0,004	0,004	0,005
otcovská poporodní péče ¹⁾	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0,091	0,129
dlouhodobé ošetřovné ²⁾	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0,000 ³⁾	0,051

¹⁾ Zavedení dávky otcovské poporodní péče, tzv. „otcovská“ – účinnost od 1. února 2018.

²⁾ Zavedení dávky dlouhodobé ošetřovné – účinnost od 1. června 2018.

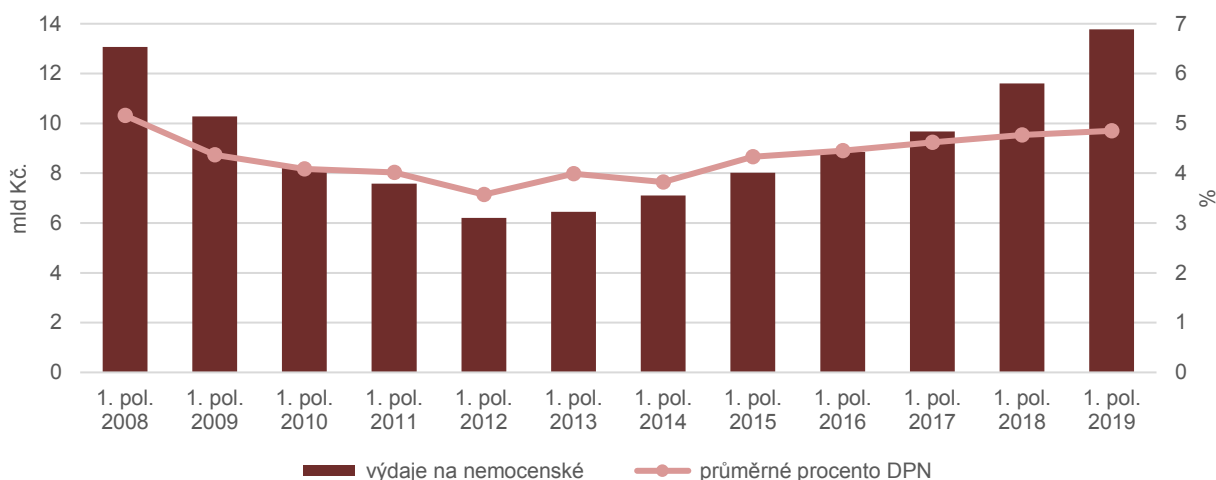
³⁾ Výdaje na dlouhodobé ošetřovné v 1. pol. 2018 činily 0,002 mil. Kč.

– ležatá čárka značí, že se jev nevyskytoval

Zdroj: ČSSZ

Největší dopad na výdaje na nemocenské pojištění plyne patrně ze zvýšení nemocenského od 31., resp. 61. kalendářního dne DPN nebo karantény. Navýšení úrovně dávek vede ke zlepšení finanční situace dlouhodobě nemocných osob a částečně snižuje ekonomickou motivaci k co nejrychlejšímu návratu do zaměstnání, což je patrné na nárůstu celkového počtu prostonaných dnů případů DPN. Výhledově se zrušením karenční doby lze očekávat nárůst počtu hlášených případů pracovní neschopnosti z důvodu peněžní kompenzace i v prvních třech dnech nemoci. Bude to znamenat větší finanční zátěž pro zaměstnavatele. Za to se jim snižuje sazba nemocenských odvodů do státního rozpočtu ze 2,3 % na 2,1 %. Stejný pokles je i u sazby pro živnostníky, kteří si platí nemocenské pojištění.

Podrobnější informace k výdajům na nemocenské a dalším dávkám, které jsou poskytovány ze systému nemocenského pojištění, naleznete na internetových stránkách MPSV v „**Analýze vývoje nemocenského pojištění 2017**“ https://www.mpsv.cz/documents/20142/225490/Analyza_vyvoje_nemocenskeho_pojisteni_2017.pdf/4b888822-ef45-0fc5-c8fc-112411536d6c a v přehledech **Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR** na <https://www.mpsv.cz/web/cz/informace-o-vyplacenych-davkach>.

Graf 4.1: Výdaje na nemocenské a průměrné procento dočasné pracovní neschopnosti v 1. pol. 2008 – 1. pol. 2019 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ, ČSSZ

Od 1. pol. roku 2008 postupně klesal objem vyplacených dávek nemocenského až do 1. pol. 2012 (celkem o 6,9 mld. Kč), kdy dosáhl pouze 47,5 % objemu nemocenského vyplaceného v 1. pol. 2008. V posledních šesti letech dochází k poměrně výraznému nárůstu objemu vyplacených dávek nemocenského, a to o 7,3 mld. Kč od 1. pol. 2013. V 1. pol. 2019 objem výdajů na nemocenské dokonce překonal o 712 mil. výši výdajů z 1. pol. 2008. Vývojová křivka pololetních výdajů na nemocenské v posledním desetiletí má obdobný trend jako vývoj pracovní neschopnosti, změny v objemu výdajů na nemocenské jsou však dynamičtější.